

**Hendrik Ido Oostendam
Schildmanskinderen**

groot en klein

Sandelingen Ambacht

Veerschendijk Kerkgebouw — Hendrik-Ido-Ambacht

periodieke uitgave van het Historisch Genootschap Hendrik Ido Ambacht
jaargang III, nummer 2, oktober 1984

Foto op de omslag: De Veersedijk nabij Halfweg omstreeks 1925. Links de Kerk van de Oud Geref. Gemeente aan de Onderdijk. Tweede van links het huis van Corn. Scheurwater, medeoprichter der Oud Geref. Gemeente. (Zie artikel elders in dit blad).

Bestuur

P.J. Horsman, vz.
C. Lagendijk, v-vz.
L.J. Haenraets, secr.
M. van Dijk, penningm.
J. Bezemer, lid
J. Möllenkamp, lid
Mevr. Kats v.d. Velden, lid

Lidmaatschap

U kunt zich aanmelden als lid bij de secretaris: Jan Luykenhof 14. De contributie bedraagt f 25,= per jaar, over te maken op gironummer 440728, t.n.v. de penningmeester van het Historisch Genootschap.

Redactieadres

Kopij en reacties op artikelen kunt U sturen naar: C. Lagendijk Weteringsingel 118 b, tel.: 3965.

Naam

"Groot en Klein" is een vervolg op het eerder door de vereniging uitgegeven Mededelingenblad. De nieuwe opzet die wij besloten aan het blad te geven deed ons omzien naar een andere naam. Die naam werd tenslotte "Groot en Klein".

Een korte toelichting is hier op zijn plaats. Er heeft nooit een plaats bestaan met de naam: Hendrik Ido Oostendam Schildmanskinderen Groot en Klein Sandelingen Ambacht. Aanvankelijk was er sprake van drie aparte ambachtsheerlijkheden: Hendrik Ido Ambacht (waar de buurtschap Oostendam deel van uitmaakte), Schildmanskinderen Ambacht en Sandelingen Ambacht.

In de 19e eeuw was de situatie in zoverre veranderd dat de drie ambachtsheerlijkheden twee gemeenten geworden waren: Hendrik Ido Ambacht (waaronder Oostendam en Schildmanskinderen Ambacht behoorden) en Sandelingen Ambacht. Na allerlei grenswijzigingen werden tenslotte in 1855 deze twee gemeenten samengevoegd tot één gemeente: Hendrik Ido Ambacht. Vooral oudere Ambachters weten echter nog steeds te vertellen: Hendrik Ido Ambacht heet eigenlijk voluit..... (en dan volgt de opsomming). Het "Groot en Klein" hierin is wat duister. Mogelijk slaat dit op het hoofdland en het volgerland van Sandelingen Ambacht.

De naam van het blad berust dus "op de volksmond". Wij hopen dat diezelfde volksmond de komende tijd voor een deel van de inhoud van "Groot en Klein" zal tekenen, dat, samengevat, d.m.v. grote en kleine artikelen grote en kleine Ambachters wil informeren over de geschiedenis van onze gemeente en de mensen die er woonden.

H. J. Am bacht 24 Mei. 07

De ondergeteeken de C Scheur
water tuinman te H. J. Am-
bach. wenst over te gaan
tot het bouwen van een hou-
ten gebouw voor Christelyke
betangen op een perceel dijk-
erf gelegen aan de binnen-
zijde van den Ring dijk Kadan-
straat bekend Sectie C N° 1723.
Waarvoor hij beleeft uwe toe-
stemming vraagt

Hoogachtend
C Scheur water
en landschap

Aan Heeren Dijkgraaf
en Hoog heemraden van de
Landsdrechtse Waard

Het Ontstaan van de Oud Gereformeerde Gemeente.

G. Stehouwer.

In het begin van de vorige eeuw was het vrij rustig in de Hervormde Kerk. Al spoedig nadat koning Willem I in 1816 het Reglement voor het bestuur van de Hervormde Kerk had ingevoerd, was het met de rust gedaan. Predikanten met vrijzinnige/rationalistische opvattingen konden hun gang gaan. Steeds krachtiger werden de protesten tegen de godsdienst van de rede.

Omstreeks 1830 nam een deel van het kerkvolk duidelijk afstand van de godsdienstige verlichting en bezochten kerkdiensten waar orthodoxe predikanten voorgingen. In Ulrum scheidden in 1834 ds. H. de Cock, alsmede een groot deel van zijn gemeente, zich af van de Hervormde Kerk.

Later ontstond er steeds meer verzet tegen de vrijzinnige prediking, zodat in 1886 en latere jaren verschillende kerken zich van het kerkverband losmaakten en dolerende (=klagende) kerken werden.

Anderen die niet met de Doleantie meegingen bleven thuis en lazen met hun gezin een preek.

Sommige hoorden daarvan en gingen luisteren. Zo konden op zondag in een dorp verschillende zgn. "gezelschappen" gehouden worden. Die gezelschappen groeiden, zodat de huiskamers spoedig te klein waren. Men moest gaan omzien naar een grotere vergaderruimte. Zo is de Oud Gereformeerde Gemeente te Hendrik Ido Ambacht uit deze gezelschappen ontstaan.

Nu is het voor historische beschrijving altijd noodzakelijk de bronnen te raadplegen. Helaas zijn over het ontstaan van deze kerk weinig of geen bronnen aanwezig, zodat we ons

tevreden moeten stellen met wat we via mondelinge overlevering weten. Daarbij hadden het gemeentearchief en het archief van de Zwijndrechtse Waard enkele gegevens die bruikbaar waren.

Met behulp van deze gegevens proberen we de beginperiode en ook de latere geschiedenis te beschrijven.

Rond 1900 voelde Cornelis Scheurwater - een zoon van Thomas Scheurwater en Johanna Bezemer, van beroep tuinder - zich niet langer thuis in de Hervormde Kerk. Hij begon met het thuislezen van preken. Familie en anderen die ervan hoorden kwamen op zondag wel eens luisteren. Spoedig was de woonkamer te klein. Een grotere ruimte was nodig en werd gevonden bij een zoon van Cornelis Scheurwater, Anthonie Scheurwater. Deze had aan zijn huis een schuur waarin 30 à 40 mensen konden zitten. Dit complex is er nog steeds, thans Onderdijkse Rijweg 205.

Cornelis Scheurwater ging echter wel eens luisteren als andere predikanten dienst hadden. Zo kwam hij in kontakt met J.H.Boogaard, hervormd godsdienstonderwijzer te Sliedrecht. Zijn preken hadden instemming van Cornelis Scheurwater die hem af en toe uitnodigde in de schuur van zijn zoon te komen preken. Verschillende mensen, die , voordat Boogaard soms kwam preken, naar Zwijndrecht of Ridderkerk gingen om daar een preek te horen lezen, gingen nu naar de schuur van Anthonie Scheurwater.

Al gauw werd deze schuur te klein, zodat naar iets anders uitgezien moest worden. Dit betekende in dit geval dat tot nieuwbouw moest worden overgegaan. Voor nieuwbouw was echter geen geld. Na veel overleg besloten enkele vrienden Cornelis Scheurwater te helpen. Met hem zouden ze samen het nieuwe gebouwtje bekostigen. Uiteindelijk trokken deze vrienden zich

wegens armoede terug. De wil was aanwezig, maar ze konden het eenvoudig niet opbrengen. Langzamerhand werd de toestand onhoudbaar. Toen besloot Cornelis Scheurwater een houten schuur te laten bouwen op een stuk grond van zijn zoon Anthonie. Dat stuk grond lag aan de Onderdijk, tegen de Veersedijk. Cornelis Scheurwater zou zorg dragen voor de financiën, hoewel er moeilijkheden genoeg waren. Voor nieuwbouw was vergunning nodig. Een bouwvergunning werd aangevraagd bij de gemeente Hendrik Ido Ambacht en bij het Hoogheemraadschap van de Zwiendrechtse Waard. Dit laatste was nodig daar het nieuwe gebouw tegen de waterkerende dijk zou worden gebouwd. Bovendien konden door het Hoogheemraadschap bijzondere eisen aan het gebouw worden gesteld. Cornelis Scheurwater schreef aan deze laatste instantie om vergunning voor het mogen stichten van een gebouw voor "Christelijke Belangen", (gedateerd 24 mei 1907). In juni 1907 werden de vergunningen inderdaad verstrekt, zodat men snel aan de slag kon. De bouw zou worden uitgevoerd door C. Molendijk, timmerman te H.I.Ambacht. De hoofdopzichter van de Zwiendrechtse Waard gaf enige voorschriften betreffende waterafvoer, dikte van de muur tegen de dijk (grondkering). Ook werden aanwijzingen gegeven welke stenen gebruikt moesten worden. De muur tegen de dijk moest 44cm dik zijn en opgetrokken worden "met geen mindere steensoort dan hard grauw". Een speciale bepaling hield in dat de bouw en grondvulling voor 1 oktober 1907 voltooid moest zijn. Het was nl. verboden tussen 1 oktober en 1 april aan de dijk te werken of te graven in verband met hoog water. Verder werd het gebouw geheel van hout opgetrokken. De lengte van de kerk was 18,5 meter en de breedte 8 meter. Volgens het rapport van de hoofdopzichter van de Zwiendrechtse Waard. In totaal zorgden 8 ramen voor het nodige daglicht. De bouwkosten bedroegen ongeveer f 2.100,=. Een groot deel daarvan moest

geleend worden tegen 9% rent. Dat was een uiterst zware last, zeker voor die tijd. In het gebouw waren ongeveer 240 zitplaatsen. Voorlopig was het voldoende. Voor de preekstoel stond een lezenaar. De ingang was recht tegenover de preekstoel en bestond uit een inwendige portaal. Dit portaal had een plat dak, waarop later een orgel werd geplaatst.

De verlichting bestond uit olielampen; twee rijen van vijf en één boven de lezenaar. Wanneer het donker werd stak de koster de lampen aan. Hij had daar slag van, want in de meeste gevallen kon hij met één lucifer alle lampen aansteken. Zelden had hij een tweede nodig.

's Winters kon het in het gebouw erg koud zijn, want een kachel was er niet. Daarom kwamen veel vrouwen 's winters met een warme stoof in de hand de kerk binnen. Als men een half uur in de kerk had gezeten met de voeten op de stoof, gaf men die door aan diegene ernaast die er geen bij zich had. Dit veroorzaakte de nodige herrie en bracht schroeiluchtjes met zich mee, doordat de stoof of de schoenen te warm werden.

Later, in 1926, is er een consistorie aangebouwd, waarvoor in oktober vergunning werd aangevraagd. De bouw werd uitgevoerd door Th.C. van Drunen te H.I.Ambacht. In 1931 blijkt het hout aan de onderzijde zo verteerd te zijn, dat reparatie dringend nodig is. Op 7 augustus 1931 werd hiervoor door Dijkgraaf en Hoogheemraden van de Zwijsdrechtse Waard een vergunning verleend. Een halve meter hoog moest het hout worden afgezaagd. Daarvoor in de plaats moest een halfsteens muur van waalsteen opgetrokken worden. Dit werk werd uitgevoerd door S. Stoop te H.I.Ambacht.

Na het overlijden van Cornelis Scheurwater in mei 1918 is het beheer van het kerkgebouw overgegaan op de familie Scheurwater.

Namens de familie werd dat hoofdzakelijk waargenomen door Adrianus Scheurwater, zoon van Cornelis. Verschillende leden van de familie Scheurwater hebben ook in het kerkbestuur gezeten tot na de oorlog.

Ruim 30 jaar heeft ds. J.H.Boogaard voornamelijk op dinsdagavond de diensten geleid. In april 1940 overleed hij. Het was nu meestal preeklezen. Sinds 1940 werd ds. G. van de Breevaart toegelaten tot het predikambt. 20 april 1942 werd hij bevestigd door ds. H.Hofman. Al spoedig was het gebouwtje weer te klein. Dit werd zo'n probleem dat zelfs het gemeentebestuur zich er mee ging bemoeien met het oog op brandgevaar, onveiligheid, e.d.

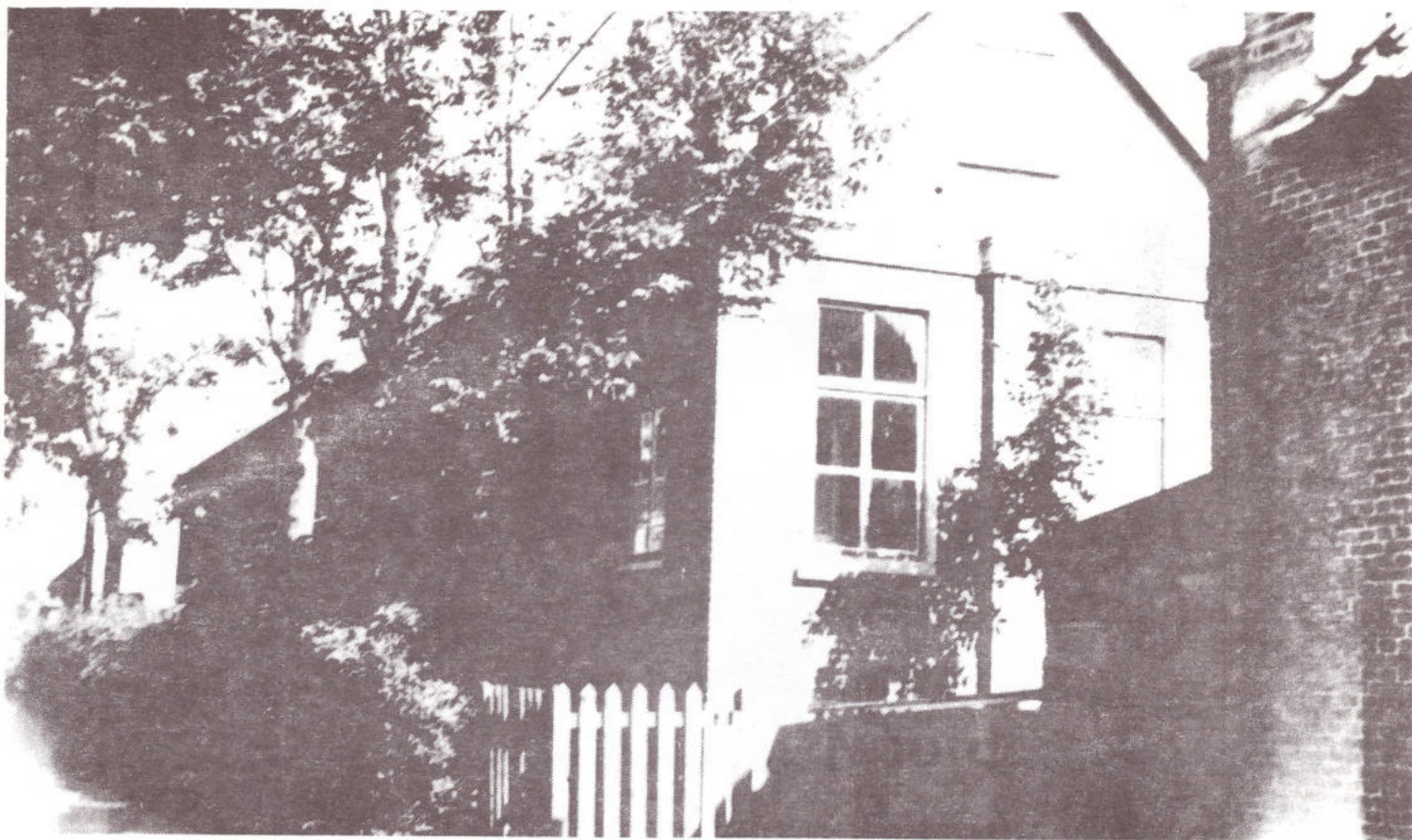
Men werd voor de keus gesteld: uitbreiden of nieuwbouw. Voor uitbreiding was geen ruimte, dus besloot men in 1950 tot nieuwbouw over te gaan.

Het nieuwe kerkgebouw kon gebouwd worden op een stuk grond van een kleinzoon van Cornelis Scheurwater, T. de Wit. In 1951 begon men de bouw van de nieuwe kerk, waarvan op 12 mei 1951 de eerste steen werd gelegd door ds. G. van de Breevaart. Veel werd door de gemeenteleden zelf gedaan. Zo werden in de avonden de lampen gemaakt: 1 kroonlamp en 24 zijlampen, 12 aan beide kanten. De lampen, deurknoppen en slotplaten werden met de hand gemaakt naar oude modellen.

Er waren nu 575 zitplaatsen. De preekstoel en daarvoor de lezer naar kwamen op een podium te staan. Boven de preekstoel werd een orgel geplaatst, dat inmiddels weer is vervangen door een Van den Heuvelorgel.

Op 15 februari 1952 werd het kerkgebouw officieel in gebruik genomen in tegenwoordigheid van veel genodigden, o.a. de burgemeester en wethouders en predikanten van verschillende kerken.

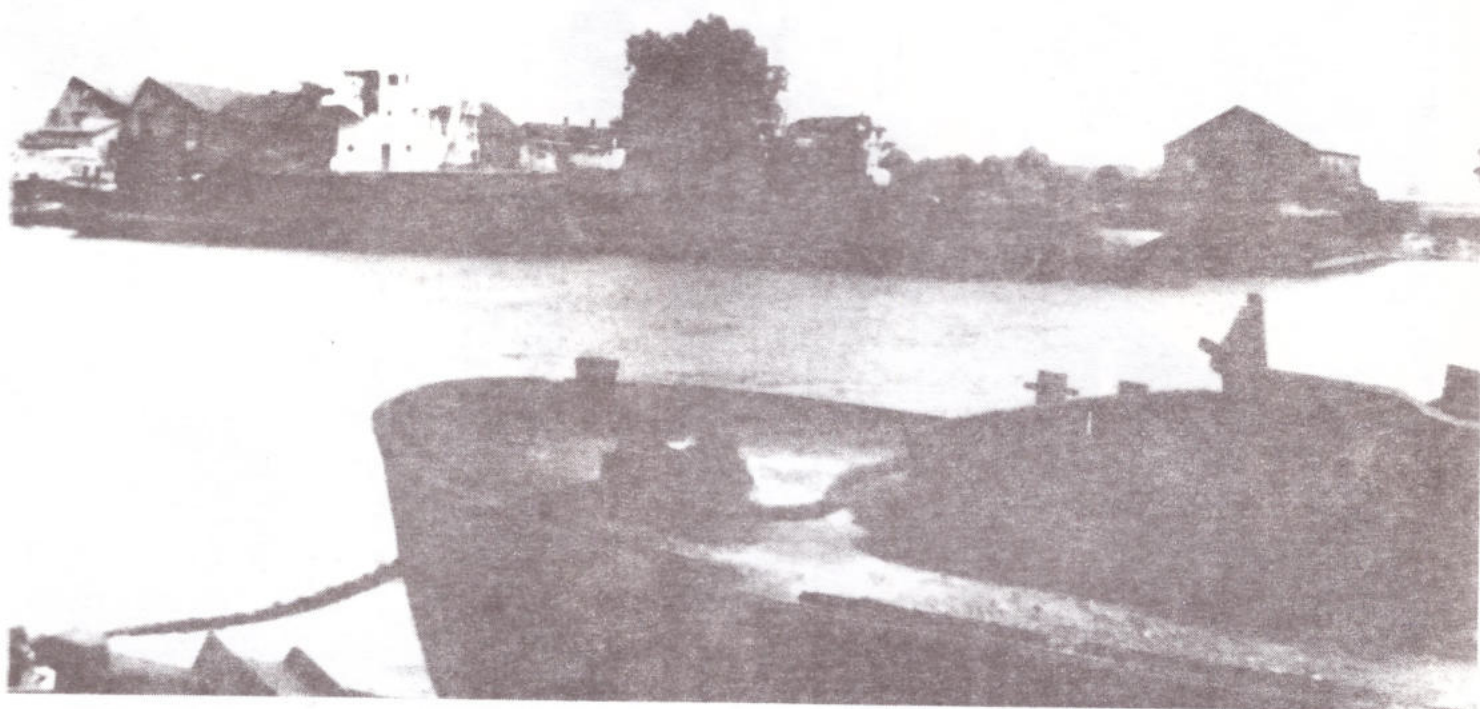

Kerkgebouw der Oud Gereformeerde Gemeente na 1926

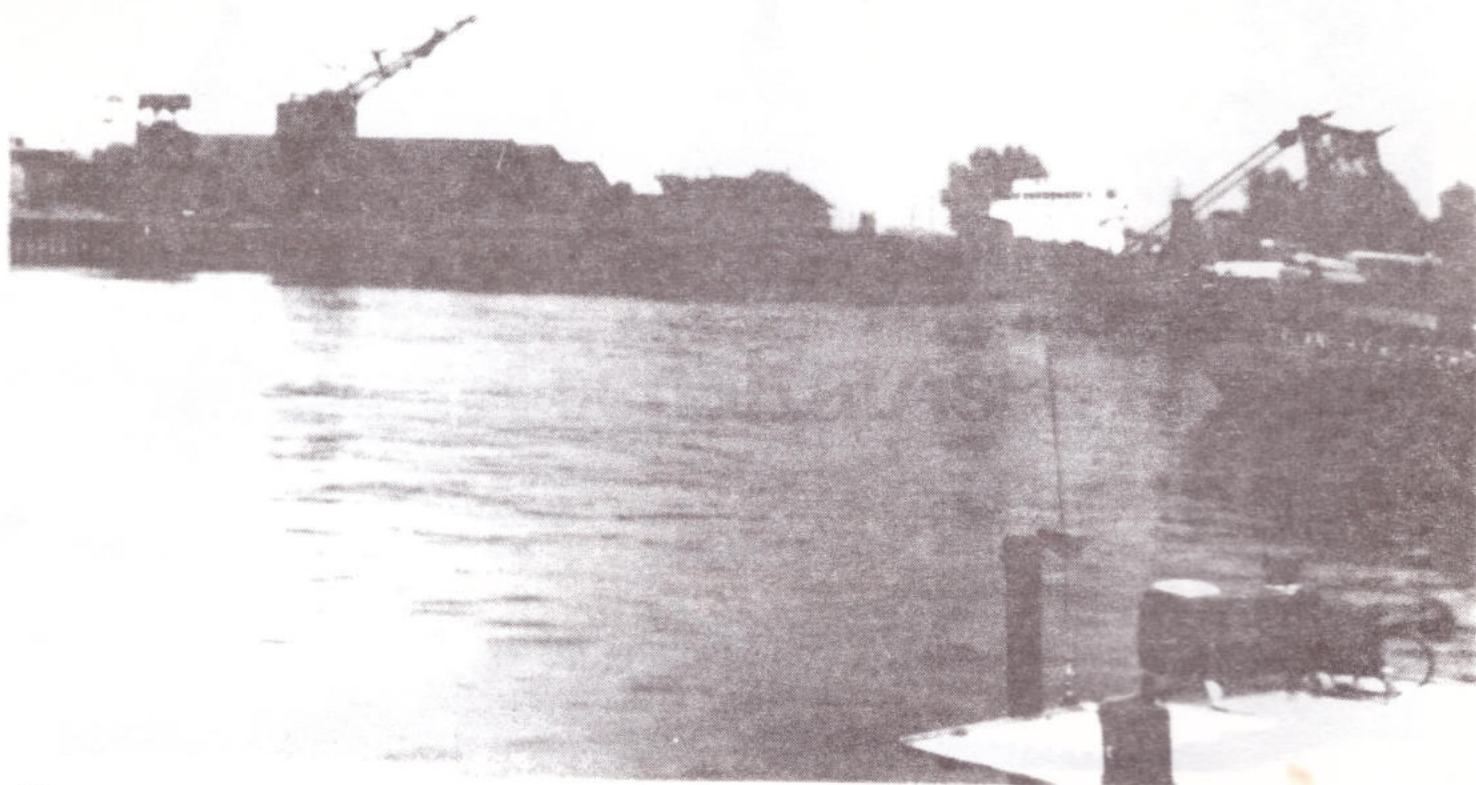

Het in 1952 in gebruik genomen kerkgebouw van de Oud Gereformeerde Gemeente (foto uit 1963)

Sloperij Holland - Frank Rijdsdijk
 "De Punt"

Een barre tocht over de Punt.

P.Visser.

's Nachts had het flink geonweerd, het bliksemlicht scheen blauw en rood door de gordijnen van de slaapkamer; zware donderslagen deden de ruiten in de sponningen trillen. Om half zeven kroop ik uit het warme bed en stond wat wezenloos te staren naar het regengordijn wat langs de ramen stroomde, stil en huiverig at ik in de keuken het ontbijt, en almaar door geselde het hemelwater de nog verlichte straat, toch maar gaan vond ik, het is misschien de laatste maal dat de scheepssloperij voorheen N.V. Holland nog te bezichtigen is. Een lid van de directie van Frank Rijdsdijk had de heer Van Namen, (mijn tochtgenoot) verteld dat er binnenkort door zware bulldozers een eind gemaakt zou worden aan wat in het begin dezer eeuw een gevestigde scheepswerf moest worden.

Aan de Weteringsingel zou de heer Van Namen mij komen ophalen met zijn auto. Ik noemde de heer Van Namen al gauw "Dirk" want in barre omstandigheden wil men al gauw wat intiemer worden.

Dirk zat als een ineengedoken vogel achter het stuurwiel, de ruitenwissers draaiden als dol geworden langs de voorruit, zwiĳgend stapte ik in, aan het gezicht van Dirk zag ik dat hij het niet zo erg zag zitten, de gedachte aan het warme bed en de hoop oud ijzer maakte hem wat onzeker. Om hem wat op te beuren zei ik: "Dirk dit is de laatste kans voor ons én het Historische Genootschap om de toestand op de Punt in ogen-schouw te nemen en daarna verslag te doen.

"Ze verwachten ons bij Frank Rijdsdijk om half tien", zei Dirk zuchtend alsof het hier om een teraarde bestelling gold. De

regen viel intussen met bakken uit de hemel.

Ons gemeld aan het kantoor van de wereldberoemde scheepssloperij Frank Rijdsdijk. "Ik zou eerst maar een kop koffie gaan drinken in het schaftlokaal," zei de directeur en als de zondvloed wat milder wordt zal de schipper jullie overzetten naar de Punt.

Vanuit het schaftlokaal een mooi gezicht op het sloofterrein aan de Bospolder waar grijpers zich als de klauwen van een roofvogel vastklemmen in de schroothoop, dan het schroot laten vallen in een groot zwart gat waar het door een stalen Hercules gekneust, geknipt en het er in handzame brokken weer uit komt.

Als het eindelijk aan de horizon wat lichter wordt gaan we in een klein motorbootje de Rietbaan over en worden afgezet op de punt van de Punt, het is dit eiland wat in 1850 bekend was als het kleine en grote rode zand. Een lid van de vroeger in Ambacht bekende Dordtse bankiersfamilie, "de Kat" was eigenaar van dit eiland en heeft het laten omkaden en zo ontstond enige jaren later de Sofia Polder, genoemd naar de eerste vrouw van Koning Willen III, Sophia prinses van Wurtemberg.

Het eiland is ontstaan uit een zandplaat en in de polder liet de Kat een pompgemaal opstellen van 12 P.K., genaamd "de Kat". De plaats waar het gemaal gestaan heeft is nu nog herkenbaar aan een kleine kuil in de polder. Het gemaal is in 1898 afgebroken toen de polder voldoende watervrij was.

Wij waren dus aan land gegaan bij een hijskraan op rails die daar al jarenlang werkloos gestaan moet hebben, gezien de enorme hoeveelheid door onkruid overwoekerde bodem en de wielen van de kraan die door het hoge gras nauwelijks te onderscheiden waren. Een blik over dit smalle stukje eiland gaf ons

de indruk dat hier reusachtige mollen bezig waren geweest terpen op te werpen, berg naast berg. Er was geen enkel begaanbaar pad, stap voor stap zoeken wij ons een weg die normaal als onbegaanbaar zou worden aangemerkt. Onder het gras liggen de vlijmscherpe punten van stalen schroeven, verroeste pijpen, klinknagels, blik en glas, één onvoorzichtige stap kan een enkelblessure opleveren. Je wil wel even snel een terp opklimmen die met hoog gras begroeid is maar al gauw zit je met de punt van de schoen in een schakel van een ankerketting.

Inmiddels zet Dirk zijn paraplu op en ik volg zijn voorbeeld want het begint weer onbarmhartig te regenen. Wij staan nu bij de grootste bolder die precies op de punt van de Punt staat naast het seinlicht voor de scheepvaart, vlakbij het beulshok. We kunnen nu geen kant meer uit en overal de ondoordringbaarheid van een oerwoud van stekels, netels, rottend hout en stukken glimmend nat blik die als giftige adders tussen het gras omhoog steken. Hulpeloos staan we hier in een woedende regenbui, niet wetend waarheen te gaan of te staan, de vijandigheid van de omgeving is hier lijfelijk aanwezig, wij zijn hier niet gewenst. Ik probeer een stap vooruit te doen en een flink konijn schiet onder onze voeten weg. Dirk oppert het plan om als we dit avontuur willen overleven toch moeten trachten om even rust te nemen en te schuilen in een op steenworp afstand staand keetje. Zonder ongelukken bereiken we met veel moeite de keet die er bijstaat alsof deze door een windhoos is getroffen, ramen en deuren zijn weggevaagd, de gevel staat op instorten, alleen het dak is nog heel, maar we zitten droog en drinken koffie uit onze thermosfles, buiten woedende natuurelementen. Het keetje is on-

beschrijffelijk vuil. Dirk vindt al gauw enige antiek uitzien-
de oliekannetjes, een oude drinknap en een antiek flesje.
Dirk geniet hier zichtbaar van.

Ik vertel Dirk het verhaal van mijn grootvader, Jacob Alder-
liesten, die 65 jaar geleden op de Punt woonde, eerst beuls-
knecht was en later nachtwaker werd. Dagenlang heb ik als 8-
jarige jongen gezeurd om eens mee te mogen als mijn groot-
vader de ronde deed over de Punt. Eindelijk na veel gezanik
mocht ik dan een keer mee. We vertrokken om 21.00 uur. Opa
met een stormlantaarn in de hand, prikklok over de schouder
en Fanny, een klein hondje naast ons, om 24.00 uur gingen wij
een boterham eten in hetzelfde keetje waar we nu zitten. Bo-
ven de tafel hing toen een klein peerlampje van 25 watt in de
schemerige ruimte achter ons en na enkele ogenblikken kwamen
ratten vanuit donkere gaten in de vloer, schuifelend langs
plinten en over richels op het brood af, een soort oerangst
voor alles wat sluipt en onhoorbaar dichterbij komt deed de
rillingen over mijn rug lopen. De ratten zaten daar in de
schemering met hun ietwat gebogen ruggegraat te trekken aan
het brood. Plotseling gaf mijn grootvader een dreunende klap
op de tafel en de ratten verdwenen weer in duistere holen.
De sloopschepen brachten de ratten op de Punt, zij kwamen
langs de meertrossen de wal op.

Als de regen normale vormen aanneemt proberen wij langzaam
een stap vooruit te komen en belanden in de naastbij liggen-
de loods waar door de grote gaten in het dak de regen naar-
geestig neervalt. Als een filmmaker een decor zoekt voor een
Draculafilm is het hier de meest geschikte plaats. Aan de
wand staat een kastdeur open en een broekspijp van een over-

all is net zichtbaar tussen een gordijn van raggen. Dirk verwacht dat als wij de andere deur opendoen er een geraamte uit de kast zal vallen. Ook hier een onbeschrijfelijke chaos van nagelaten materiaal. Bestaande uit, touw, kurk, lompen, flessen, kisten en gereedschappen her en der verspreid. In deze loods bevond zich vroeger de drinkwatertank die de 4 woningen voorzag van water uit de Noord. De consoles waarop de met 1000 liter gevulde tank rustte waren afgebroken en bengelden langs de wand.

We gaan verder tussen hoogopgroeiend gras waartussen stukken glas als bajonetten omhoog rijzen. Vlak bij de loods waar we net uitkwamen stonden vroeger een grote en een kleine schaar; grote scheepshuidplaten werden door een kraan naar de schaar gemanoeuvreed waar slopers de plaat onder de schaar schoven. De schaar moet men zich voorstellen als een tergend langzaam zakkende guillotine. Het mes de plaat bereikt hebbende gaat als een haar door de boter.

Iets verder, lopend door een wolkbreuk heen, gaan we langs de 2 nieuwe scheepsbouwhellingen ("tenminste 60 jaar geleden dan") die maar een enkele keer gebruikt zijn, nú staat er nog steeds dezelfde antieke hijskraan langs de helling.

Wij zijn nu bij de koperloods gekomen met daar vlak naast de materiaalloods waar vroeger boven de buitendeur een groot wapenschild hing met daarop 2 klimmende leeuwen. In de koperloods werden nonferro metalen gescheiden van ijzer en hout, het waren vooral de patrijspoorten die een hoge waarde aan messing vertegenwoordigden, tin en lood werden in een klein oventje omgesmolten tot broodjes, het oventje stond naast het schaftlokaal, dit lokaal stond op palen in de Rietbaan maar

de uit- en ingang kwamen uit naast het oventje. Even terug naar de koperloods waar Dirk een, naar hij mij plechtig verzekerde, granaat zag die op scherp stond. Hij stond er mee in zijn handen en bekeek hem aan alle kanten. Gelukkig liet hij hem niet op de stenen vloer vallen en legde hij hem behoedzaam neer als betrof het een dood vogeltje. Op de zolder van de koperloods troffen wij aan: een partij smerige bedden, gasmaskers, pijlglazen, gehaktmolens, een draagbaar, klinknagels, papier en touw, één grote smerige onbruikbare rommel. Van de vondst van de granaat hebben wij melding gemaakt bij Frank Rijsdijk.

Het is weer onbarmhartig gaan regenen en onze paraplu's ondergaan een roffel van hard neervallende regendruppels. Door de nauwe doorgang, koperloods, materiaalloods, bereiken we die 4 huisjes die in het begin van deze eeuw gebouwd zijn en waar in 1920 de volgende families woonden waarvan de mannen werkzaam waren bij de N.V. Holland: Piet van Nes, slopersbaas, J. Groesbeek, Jacob Alderlieste, nachtwaker en Henk Verboom. Mijn grootvader was tamboer in de 10 daagse veldtocht in 1830, zijn vrouw was marketenster: grootmoeders naam was Cornelia Stam en werd in de wandeling genoemd: Kee van Jaepe.

De huisjes staan er haveloos bij, er is geen ruit meer heel, gaten in de daken, ramen en deuren zijn kapot geslagen of liggen tussen de struiken. De deuringangen zijn volgegroeid met grove braamstruiken, overal hangen prachtige zware zwarte braambessen. Ik sta hier voor de ingang van het huisje van mijn grootouders, in dit huisje waar ik als kind gespeeld heb en met volle teugen genoten heb van wat de Punt en de polder te bieden had. De kersenbomen die in de kleine voortuintjes

stonden zijn reeds lang geleden omgehakt. De buitendeur lag 2 meter verder van de ingang tussen de struiken. Ik wil beslist naar binnen maar de braamstruiken staan met hun scherpe doorns als een schildwacht met de bajonet op het geweer voor de deuringang. Dirk weet hier raad op, hij pakt een tussen de struiken liggende deur; glijdt uit en valt tussen de bramen, hij haalt zijn arm open maar het valt gelukkig nogal mee, hij zet de deur overeind en laat hem precies over de braamstruiken heen in de deuropening vallen, we gaan óver de deur het huis binnen.

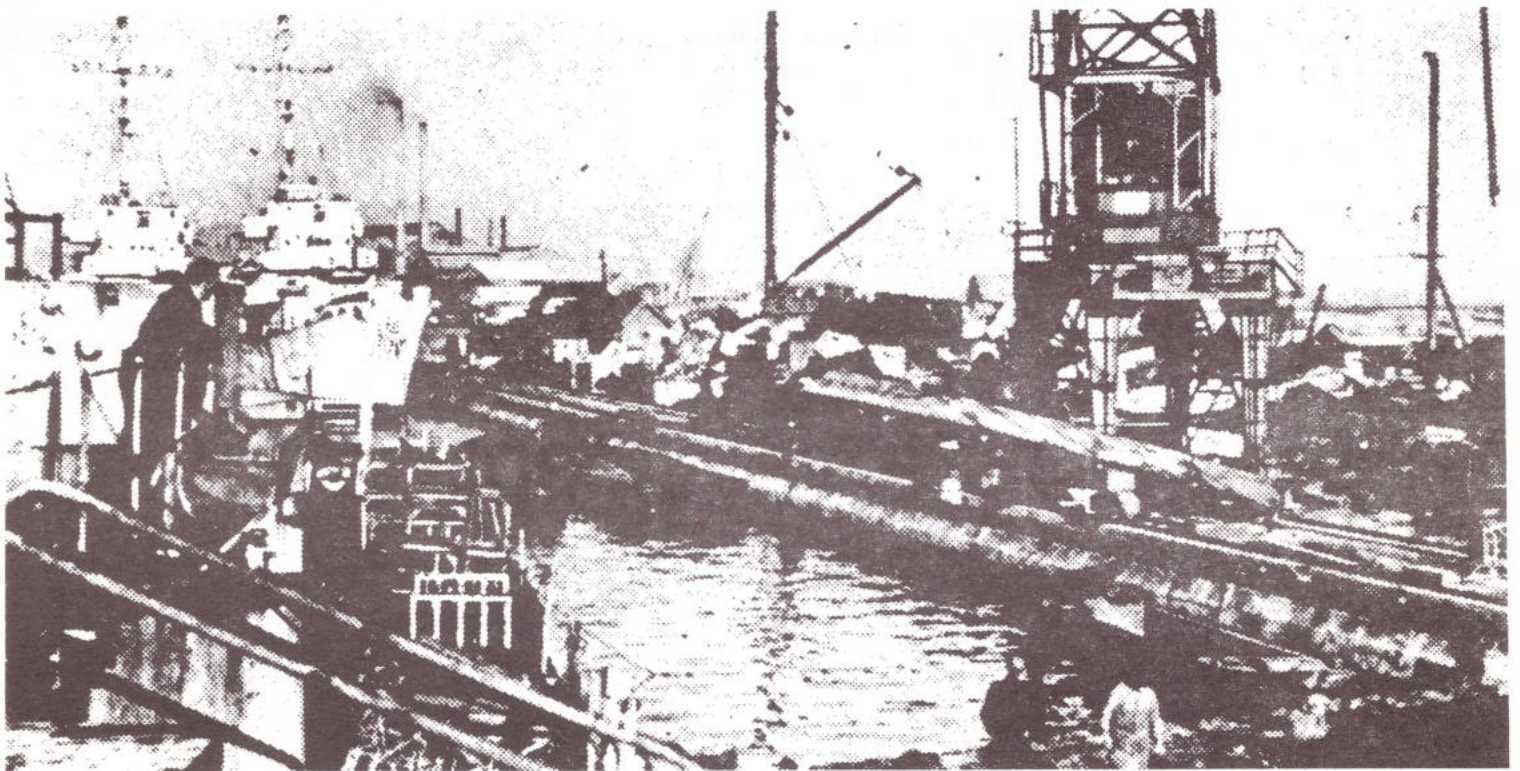
Ik krijg een vreemd gevoel als ik in de ruimte van dit verval-len huisje sta. De deur van het woonvertrek is met een 6 duims draadnagel dicht getimmerd, toch wil ik naar binnen en wij proberen de deur open te wrikken, krakend gaat hij langzaam open, op dat moment dacht ik aan de Engelsman Carnarvon die in 1922 de deur van de grafkamer van Toet-Anch'Amon opende, die in het jaar 1340 vóór Chr. gesloten werd. Voor mij was dat maar 60 jaar geleden maar daarom niet minder spannend. Ik ging het vertrek binnen met de schuchterheid alsof ik een overleden vriend een laatste groet ging brengen. Door het gebroken vensterglas staken de takken der braamstruiken als knefels naar binnen tot half in het kamertje. Hier was het dus, hier hebben de stemmen geklonken van mijn grootouders, van de slo-pers die 's morgens hun eerste schaft hielden, die met hun bombazijne voorschoot rond de tafel zaten, hun stikkenzak opende en met beide handen het brood omvattende zaten te eten terwijl grootmoeder uit een hoge taps toe lopende kan de dampende koffie in grove snorre kommen schonk.

Als de koffie te heet was werd de koffie op het schoteltje overgebracht en dronk men van het schoteltje, een bakkie doen.

Groepsfoto "Personeel van de Holland" op de Punt
De sloop van het stoomschip "Hastia" 1923

De scheepssloperij NV Holland in vol bedrijf NV Holland -
Frank Rijdsdijk "De Punt" omstreeks 1976.

Hun zware stemmen hebben hier geklonken en zijn langs deze wanden gegleden, hier werd het "Onze Vader" gebeden met steeds dezelfde intonatie en steeds dezelfde cadans. Bij hun gesprek ving ik de namen op van Tideman, (2), Duivendijk, Marien van Drunen en Kees Stam met nog vele anderen, er werd gesproken over de Duitse oorlogsvloot die in 1918 op last van de Engelse regering gesloopt moest worden en gedeeltelijk op de Punt terecht kwam of over het enige schip "de Anna" die hier op de Punt gebouwd is met materiaal uit sloopschepen en dat men later niet aan de straatstenen kon verkopen. Maar al deze stemmen zijn reeds lang verstomd, hun geluid is in de nevel der vergankelijkheid opgelost.

Toch ben ik gelukkig dat ik op deze plaats gestaan heb en mijn ogen gedwaald hebben langs deze kale wanden, de plaats waar eens het fornuis stond met de dampende ketel met aardappelen, de gebogen houding van mijn grootmoeder als zij vermoeid met haar hoofd op haar armen op de tafel in slaap was gevallen, mijn grootvader die verhalen vertellen kon waar je als kind met open mond naar luisterde. Luisteren naar de wind die 's winters door de kale takken gierde en de zomerse dagen die het spelen in de polder tot ongekend genot maakte, het varen over de Rietbaan in een oude jol met een zelfgemaakt zeiltje.

Er is een wonder gebeurd, de zon breekt even door en er moeten foto's gemaakt worden. Dirk en ik maken met haastige spoed de een na andere opname voor dat een aandrijvende loodgrijze wolk voor de zon schuift. Als we op 20 pas afstand van de verfloeds verwijderd zijn begint het weer hevig te regenen. In de verfloeds hebben we alles nauwkeurig onderzocht op dingen die de moeite waard zijn. Plotseling zeg ik tegen Dirk "Kijk eens achter je", en hij ziet een stokoud verfmolentje

wat stevig vastgeschroefd zit op de werkbank. Dirk is zeer verbaasd en zegt dat er voor de tentoonstelling in de Schoof zo veel moeite is gedaan om aan zo'n ding te komen.

De heer Brugman, werkzaam bij Frank Rijdsdijk en lid van onze vereniging heeft beloofd dit molentje voor het Historische Genootschap te reserveren. Wij eten nu onze boterhammen en gaan daarna even alle kasten inspecteren, we vinden een oude zeekaart en enige tekeningen van P. Stam te H.I. Ambacht, leerling op de tekenschool aldaar, jaar 1936.

Op de punt is elke vierkante decimeter volgestouwd met allerlei vreemdsoortige dingen en alles staat schots en scheef door elkaar, her en der liggen zware trossen, ankers en kartrollen, roeren en kettingschalmen en alles is overwoekerd door een soort alang-alang. De zagerijloods die met de ingang pal aan de Noord staat is er het slechts aan toe, hier binnen te gaan is levensgevaarlijk; als je hier lucht in een papieren zak blaast en je geeft er een klap op, stort het zaakje in elkaar.

Om nog even terug te komen op aan het begin van dit verslag genoemd "beulshok", dit is een soort arena met een metershoge stalen wand. Met een drijvende bok (de Titan I) werd de machine die jarenlang het schip over alle wereldzeeën heeft voortbewogen in de arena geplaatst. De executie vindt plaats door middel van een neervallende gewicht van 500 kilogram. Buiten de arena staat hiervoor een gewicht dat aan een hijskraan wordt omhoog getrokken, als het halftons gewicht op tien meter hoogte naar beneden suist en in het midden der machine terecht komt vliegen stukken drijfwas, compressoren en raderwerk met grote kracht tegen de stalen wand van de arena, als de machine voldoende in puin is geslagen heeft men de

stukken voor het oprapen.

Zelden komt er nog iemand op de Punt, en als er al iemand op dit vijandig stukje grond een voet aan wal zet en de puinhoop overziet laat hij onmiddellijk de moed zakken en maakt hij dat hij wegkomt. Alleen de natuur; de plantengroei is met grote snelheid bezig alles te bedekken wat de mens hier heeft achtergelaten. Het is angstwekkend stil op de Punt behalve als de wind door de bouwvallen waait, ergens klapt een deur dicht, scharnieren knerpen, een stuk loshangend dakgoot scheert langs de gevel en brengt een spookachtig geluid voort, of we horen een huilend geluid als van een vrouw in barensnood. Het is alsof zich in de bouwvallen een monster schuilhoudt die op een hol vat slaat.

In de twintiger jaren hoorde men het gesis van de snijbrander of de slangen van de voorhamer op de beitels die de klinknagels afhakten en de terechtstelling van een machine die door het neervallende gewicht vermorzeld wordt.

In de Noord varen nog altijd de schepen al is het beeld anders dan toen, 60 jaar geleden waren er nog vrachtzeilschepen die laverend voorbij gingen, de radar stoomboten van Fop Smit, roet en rook uitblazend op weg waren naar Dordrecht. Deze schepen lagen op één na, in 1952 slagzij makend en hulpeloos in de modder van de Rietbaan en schoepraderen onmachtig omhoog te wachten op de sloper.

Het polderlandschap is kaler dan vroeger, langs de bremsloten stonden sprookjesachtige holle knotwilgen in lange rijen. De koekoek zat in de avondschemer op het baken van de Noord en bracht een weemoedig geluid voort, de snoek jaagde in het najaar door de sloten, de fuut, de kievit, de merel en de meeuw

zij zijn er nog maar eens zal daar voorgoed een eind aan komen als het giftige havenslib uit Rotterdam dit groene tapijt zal bedekken er zal dan niets meer zijn, totaal niets.

Wij gaan nu weer naar de plaats vanwaar ze ons terug zullen brengen naar de Bospolder; het terrein van Frank Rijdsdijk. Na dank te hebben gebracht voor de genoten gastvrijheid verlaten wij, de voeten kletsnat en verkleumd deze begraafplaats van oude vermoeide schepen. Hartelijk word ik door mevrouw Van Namen ontvangen, een stoel wordt klaargezet voor een heerlijk snorrende kachel. In het vertrek drinken we gezamenlijk een pittige kop koffie en voorzien van een paar droge schone sokken van Dirk neem ik afscheid van Dirk en zijn vrouw.

"Ik wil nooit meer naar de Punt"

Dirk van Namen
Piet Visser
15 - 10 - 1982

- Noten: 1. Jhr. L.F. Teixeira de Matlos, waterkeringen en polders in Z-H deel 6.
2. Tideman, Directeur en oprichter N.V. voorheen Holland scheepssloperij.

1.

Kuzie op den Oostendam,
29 November 1734

De wel. Ed. Heer mr. Johan Herman Halling
Ballieuw van Zuyd. Holland, in Cas crimineel,
Contra Laurens v.d. Bijl, tegenwoordig gevan-
gene op den Stadhuyse van Dordrecht.

Alsoo, Laurens vander Bijl, oud, 28 off 29 jaren,
geboortig te Ridderkerk en woonagtig op den Oos-
tendam onder H. J. Ambagt, tegenwoordig gede-
tineerde op den Stadhuyse der Stad Dordrecht, buij-
ten pijn van banden van eijser, heeft bekend en dese
Hove en Hooge Viershare gebleken is, dat hij ge-
detineerde, op Saterdag den 6^e November van dit
loopende jaer 1734 is geweest ten huysse van Arie
de Gelder mede woonende op den Oostendam,

alwaer hij had gecommandeert een kan bier, het geen²
hem door den voornoemde de Gelder was geweijgert,
Seggende: „het is nute laet, wij gaen te bedde en
gaet gij ook na uw huys“, dat hij, gedetineerde daer-
over eenige woorde hebbende gemaakt, den genoem-
de Arie de Gelder hem met behulp van zijn vrouw
buijten de deur heeft geset en deselve toegeslooten,
waerop hij, gedetineerde, twee mael op de deur met zijn
been hadde geschopt omdat zijn rok soo hij gevangene
voorgeeft tusschen beide vast was geseten, waerop
eenen Jan de Koning de deur weder hadde openge-
daen, en op den dijk was gekomen, dat hij gedetineer-
de den voornoemde Arie de Gelder goetsmoets met
schelden en lasteren over en weder hadde gegeven
een snede in zijn linker koon, beginnende van het
linker oir af door den voorn. koon tot aende kin of
lip toe, al het welk zijnde,*atrois[?] injurie violence

3

agressie en het uijterste geweld gepleegt, goetsmoets aen een man die hem geender minste redenen offensie daer toe hadde gegeven sonder dat den selve sig in staet van defensie hadde gestelt en vervolgens saake den welke in een land van justitie met het uijterste geweld behoort te worden gestraft. Soo concludeert den Wel. Ed. Heer eijser uijt naem ende van wegen haar Ed. Grootmogende Heeren van de Staaten van Holland en Westvriesland, dat den gedetineerde soo danig arbitralijk aen den lijve sal worden gestraft als mannen van dese Hove en Hooge viers Ehare na exegentie van Zaaken sullen oordeelen te behooren, dat wijders den gedetineerde sal werden gecom^{den}neerd in de Costen.

*Het Rechtelijk archief v. Zuid-Holland. inventaris
nr. 115 - fol. 76 / 29.11.1734 . Rijksarchief. den Haag
P.V. 1983.*

Behalve dat er in het r.a. van Zuid-Holland, nr. 115 gewag gemaakt wordt dat de herberg van Arie de Gelder op de Oostendam stond weten we niet precies waar. Was het op de plaats waar nu Café „de Vlashandel” gevestigd is? In een attestatie, r.a. van Zuid-Holl. nr. 92 wordt een herberg a.d. Oostendam „de Vlasboer” genoemd - 7.1.1807.

Van Lourens v.d. Bijl weten wij uit het oud archief van H.I. Amb., inv. nr. 19 - 19.12.1761 dat hij samen met Jan de Jong een huis bewoonde a.d. „Oostendamse Sluijs ten Oosten v.d. boesem v.d. Wael” v.d. Bijl was toen 56 jaar. Het huis werd destijds nagelaten door de wed. v. Gerrit de Pouw. De Gelder en Bijl waren dus buren.

Verklaring vreemde woorden op bl. 2. 1 en 2. bij. x

à trois = F. = met 2 en drieën = koon-kin-lip / in jure = L = in feite / Violent = L = gewelddadig / agressie = aanval.
De zin: met 2 en drieën in feite een gewelddadige aanval.

Overzicht documentatiemateriaal en andere eigendommen van
het Historisch Genootschap per 23 juli 1984
(gedeeltelijke opsomming)

C.Lagendijk.

Enkele woorden vooraf

Zoals bij de meeste der leden bekend mag zijn, heeft het Historisch Genootschap in de loop van haar bestaan, o.a. door onze tentoonstellingen tijdens de "650 jaar Waard"-viering en vooral door de niet aflatende aktiviteiten van ons lid P. Visser een min of meer omvangrijke documentatie en ander materiaal, bv. oude gereedschappen en tentoonstellingsmateriaal verworven. De gevers nogmaals hartelijk dank.

Het ligt in de bedoeling om in "Groot en Klein" in het vervolg een rubriek te doen verschijnen waarin naast hetgeen we reeds bezitten, de nieuwste aanwinsten hetzij schenkingen of aankopen vermeld worden.

Voor de leden van ons genootschap bestaat de mogelijkheid op gratis inzage of op andere wijze gebruik te maken van onze documentatie. Ook is het mogelijk de stukken te kopieëren. Indien dit via ondergetekende gebeurd kost dit f 0,10 per vel. Enkele stukken die ons toe vertrouwd zijn onder voorwaarde van voorlopige geheimhouding zijn noch ter inzage noch ter kopieëring beschikbaar.

Oude gereedschappen, gebruiksartikelen en ander hard materiaal uit vroegere tijden worden onder bepaalde voorwaarden en alleen aan tentoonstellingen en musea uitgeleend.

Vooral van laatst genoemde zaken zouden wij graag nog veel dingen o.a. voor onze eigen toekomstige tentoonstellingen

ontvangen. Bovendien, gezien onze nauwere samenwerking met de Historische Vereniging van Zwijndrecht en het toekomstig Zwijndrechtse Waard Museum, willen wij daar graag ons steentje aan bijdragen.

Het volgende documentatiemateriaal bevindt zich in het documentatiecentrum van het Historisch Genootschap, Weteringsingel 118 b , tel.: 01858-3965.

Titel en korte omschrijving

Bron, schrijver

"De Paulusweg toen en nu". Beschrijving van de groei der bebouwing inclusief namen van bewoners na 1930 in Ambachts dialect.

C.Biesbroek, H.I.
Ambacht.

"De zandloper op de Preekstoel".
Beschrijving van de functie.

Ochtenblad Trouw.

"De Memorie brief". Artikel over de genoemde memoriebrief over schenkingen van land aan kerk.

A. Nederhof, Kinderdijk.

"Dorpsbestuurders, Geestelijken, Ambachtslieden, Neeringdoende en andere beroepsbeoefenaars". Een boekwerkje van 39 bladzijden waar 4 personen van het Historisch Genootschap aan meewerkten.

- Ambachtsheren en vrouwen van H.I. Ambacht 1332-1851.
- Ambachtsheren en vrouwen van Sandelingenambacht 1332-1936.
- Schouten van H.I. Ambacht 1514-1825.
- Secretarissen van H.I. Ambacht 1578-1784.
- Burgemeesters van H.I. Ambacht-Oostendam en Schildmanskinderen Ambacht 1814-1855.
- Burgemeesters van H.I. Ambacht 1855-1977-1978 en nog volgend.

P.J. Horsman, H.I. Ambacht.

-
- Schepenen van H.I. Ambacht 1643-1801.
  - Schouten van Sandelingenambacht 1636-1825.
  - Heemraden van Sandelingenambacht 1695-1696.
  - Schepenen van Sandelingenambacht 1713-1807.

P. Visser, Schiedam.

-
- De dijkgraven van het Hoogheemschap van de Zwijsdrechtse Waard 1331-1955.

F. Jorissen, H.I. Ambacht.

- De vertaling uit het latijn van de priesters der Katholieke Kerk van H.I. Ambacht 1452-1564
- De predikanten der Ned. Herv. Kerk van H.I. Ambacht 1580-1982

Ds. K. Schaap
H.I. Ambacht

- Lijst van Ambachten, Ambten en neringdoenden te H.I. Ambacht 1643-1920

(alleen de namen welke in de archiefstukken voorkomen en die van persoonlijke waarneming)

"Verslag van een bezoek aan de oude St. Anthoniuskerk in H.I. Ambacht 1938"
Engelse bezoeker

P. Visser
Schiedam
onbekend maar
getekend met Bébé
Transcriptie P. Visser
Schiedam

"Ambachten en neringdoende te H.I. Ambacht van 1784- 1832 etc"

De namen van personen en ambachten etc.
uit de Rechterlijke en Notariële archieven
van H.I. Ambacht te 's Gravenhage

P. Visser
Schiedam

Berichten uit het Ambacht

Berichten uit de jaren 1902, 1922, 1923 en 1924
uit de dagbladen: Het dagblad van Rotterdam
Het Rotterdams Nieuwsblad, en het Dagblad
Voorwaarts

Tevens berichten uit de Zwijndrechts Waard

Verzameld door
P. Visser, Schiedam

Wordt Vervolgd.

